

Монасите напускат своята обител или Още няколко думи за нашите куклени фестивали

Никола Вангов

Участието си в XV международен куклен фестивал „Златен делфин 2011“ във Варна трупата на Столичния куклен театър съчета с една благородна инициатива. На 4 октомври тя изнесе благотворително представление в Центъра за деца със специални грижи на Фондация „Карин дом“ във Варна. Трупата на театъра подари незабравими мигове на малките си зрители със спектакъла „Принцесите и Змеят“ (режисьор Кириакос Агиропулос).

Впечатлен, повтарям тези думи на прозрението, които са написани в далечната 1969 година от Петър Увалиев (вж. с. 39-41 в настоящия брой). Днес те се вписват в една съвръжана, най-често тиха, но все пак съществуваща дискусия за бъдещето на кукления ни театър. В една или друга степен тази дискусия се водеше и на четирите театрални форума през тази година. Най-ярко, аргументирано и упорито – на „Пиеро“, по-съвръжано и с усилия за разбиране на ситуацията – на „Златният делфин“.

Но всичко по реда си.

Много ли са куклените фестивали у нас

Тази година присъствах на четири наши куклени форума – в Ямбол, Сливен, Стара Загора и Варна. Не ми се коментира много или малко са куклените фестивали у нас, защото те повече или по-малко се превръщат в духовни празници в съответния град. Да искаш по-малко празници за хората просто е неуместно, недалновидно. Още повече, че най-често тези спектакли са адресирани към нашите деца и внуци. Когато видиш с очите си събраните хора, например пред ДКТ-Сливен, когато чуеш с ушите си възторзите на децата в салона или в пространствата около театъра, когато усетиш със всичките си сетива духа на неделничността, празничните усмивки и ококорените възхитени детски очи – въпросът някак отпадна от само себе си.

Приличат ли си фестивалите у нас

По-сложен е въпросът за „лицата“ на тези фестивали. Те имат различни формати и формули и оценките ни трябва да отчитат постигнатото спрямо заветните им намерения. Сега съществуващата мрежа от наши фестивали сякаш изчерпва възможните варианти. На националната ни куклена драматургия е по-

И тяхната черна трудова греха е не само практична: тя е и символна. Тя е расото, на което имат право само онези актьори, които са се отрекали от земната суета на сцената. Кукаловодите са монасите на сценичното изкуство... Тяхната професионална участ наподобява съдбата на Сирано, който, скътан в трака под бакона на любимата си, одарява безизразната красота на младия Християн с трепета на неизреченото си вълнение. Невидими и безименни, те заслужават дваж по-голямо признание от онези техни събратя, за които сцената е витрина за суетен самопоказ – тоакоз повече че, за да заразят кукаи и бутафории с магнетична жизненост, те трябва да са проникателни като сърцеведи, ритмични като танцьори, прецизни като камерни инструменталисти.

Петър Увалиев

ветен Ямболският фестивал, на кукления театър за възрастни – Старозагорският, с възстановените си два раздела (за деца и за възрастни) Варненският фестивал сякаш обобщава опита и успехите на нашия театър. Младият Сливенски фестивал е най-отворен за различни изкуства, той и най-упорито и успешно прокарва празничната за града формула. Още повече че по време на „Магията на вятъра“ бе отбелязана и 50-годишнината на кукления театър в Сливен, нещо което бе отразено и в прецизно издаденият по повод юбилея достатъчно изчерпателен албум (съставител Боздана Костуркова).

Но фестивалите имат и много общо. То е свързано с появата в афишите им на едни и същи спектакли (това се наблюдава вече дори и при чуждите представления, но обяснението при тях е очевидно финансово). Добрите спектакли не се създават лесно и често, те винаги не са достатъчно на брой, че да може селекционерът да избере уникална комбинация от български представления за „своя“ фестивал. Като прибавим и проблема с „размитостта“ на адресите на някои постановки, ето ти как един спектакъл можеш да го гледаш на повечето фестивали. Приемам това колкото за неизбежно, толкова и за все пак нормално.

Сливенският фестивал няма състезателен характер, другите – имат! Въпросът за творческите награди винаги предизвиква дискусии. От една страна това е някакъв начин за йерархиране на продукцията, за поощряване работата на гаден актьор, режисьор, художник, музикант, автор или театър. Тук, разбира се, веднага възникват проблемите на субективността на тези преценки. Решение, удовлетворяващо всички – няма! От друга страна, истинската, голямата награда за един колектив би трябвало да е (или би могла да бъде) поканата за участие в гаден фестивал. Най-големите фестивали по света не раздават награ-

ци, но участието в тях е вече признание за достижение, за интерес към определени търсения. Тогава и по друг начин, много по-визуално и безкомпромисно ще се гледа на селекцията.

Селекцията

И четирите фестивала имат един общ проблем – селекцията. Давам си сметка с какви ограничени финансови ресурси се прави днес една селекция (особено на чуждите спектакли). В този смисъл разбирам трудностите при осъществяване на една добра селекция. И все пак не може да не прави впечатление, че в афишите на всички фестивали присъстват спектакли, липсата на които едва ли би ошетила нивото на форума. Все още селекциите не могат да излязат извън подозрението за „бартерно“ мислене: днес ние каним ваш спектакъл, утре вие ще поканите наш... Дори в най-силните ни фестивали има спектакли, без които може: например, „Сцени от Декамерон“ и „Тъжна история за един весел народ“ на „Пиеро“, „Тигърчето Петрик“ и „Птици“ на „Златният делфин“.

Нищо друго не определя така категорично пресича на един фестивал както неговият афиш. Критериите на Министерството на културата при оп-

The participation in the 15-th International Puppet Festival „Golden Dolphin“, 2011, in Varna, the troupe of Sofia Puppet theatre combines with a noble initiative – a charity performance at the Center for children with special care foundation: „Karin dom“ on 4 October. Theatre troupe presents unforgettable moments to their young spectators with the performance „The princess and the Dragon“ (director Kiryakos Argiropoulos)

ределянето на това, участието в кои фестивали води до допълнително подпомагане на съответния театър-участник, в някои случаи са спорни, в някои – направо неприемливи.

Големият обмен

То на хартия е лесно да се правят бележки. Давам си сметка как, при вечно недостигащите финансови средства, се реализира един фестивален проект. И все пак вярвам, че самите кукленици разбират колко би спечелило съсловие, ако фестивалите дават повече провокации за творческото им мислене, ако тяхната работа се съпоставя с водещи куклени състави по све-

та. В този смисъл Софийският „Панаир на куклите“, който се провежда на две години и затова тази година нямаше негово издание, като че ли е най-визуален към чуждата продукция, която ни предлага.

Още от първия брой на „КуклАрт“ пишем за „хамбургската мяра“ – форумът на истината, както сега е модно да се казва. Е добре, кой от фестивалите ни е най-близо до нея. Може би поради отвореността на формулата си това е „Златният делфин“. Но тогава не можем да не отбележим, че му липсват някои съпътстващи дейности, свързани с осмислянето на показаното. Този фестивал сам се е лишил от дискуссионност, от запалени спорове накъде е тръгнал, накъде върви нашия куклен театър. Това е преодолим проблем, който при това не изисква много средства.

Големият обмен на идеи, на търсения, опитът на извървените от друго пътеки и т.н. са бонусите към празничността на всеки фестивал. Бонуси, които са не по-малко важни.

Какви са тези монаси в заглавието?

Те вече не са онези, които е гледал Петър Увалиев през 1969 година. Театърът се развива, търси нови възможности, върви по неутъпкани пътеки. Монасите напускат своята обител. И този процес не е от днес. Но този процес може да се погледне санкциониращо строго – както постъпи журито в Стара Загора, или с по-голяма широта (дано след време не се каем за нея!) – журито във Варна.

Напускането на обителта не може да не ошепява святото място. Но пък има шанс за нарастване на святостта извън манастира.

Кукловодите са монасите, кукленият театър (акцентът е върху „кукления“!) е обителта. Любопитството да се надникне, там, където им е било дефинитивно „забранено“ да надничат (в драматичния театър), а също и желанието да разширят кръга на своите зрители – това са двете може би основни причини за „напускането“. Първата е творческа и аз я уважавам. Още повече, че драматичният театър вече две десетилетия без никакви свенливости и задръжки, почти контрабандно, и често доста успешно, граби изразни средства от кукления театър. Очевидно махалото се устремява в обратната посока.

Но каквито и да са причините, ясно е, че има опасност куклите все по-често да осиротяват. И това е тревожно не толкова по догматични причини, колкото поради факта, че една уникална възможност да се играе, казано накратко, с отношението човек-кукла може да става все по-рядко срещана. А тя е неизчерпаема и достатъчно богата за изобразяване на света на въображението, на света около нас. Би било жалко, ако процесът „напускащи монаси“ излезе от контрол и двата големи театрални подхода се сведат до един. Защото пустите обители са тъжна гледка. Ние ще станем по-бедни, децата и внуците ни ще станат по-бедни.

Може би излишно прибързвам с подобни безпокойства, но поне на страниците на списание „КуклАрт“ тези проблеми трябва да бъдат обговорени, а опасностите – посочени. След това може да стане късно. ■